

Slovenski in angleški povratni zaimki v vezalno- navezovalni teoriji

MARIJA BOLTA

Veزالno-navezovalna teorija je ena izmed inačic tvorbeno-pretvorbenih teorij o govorečem znanju stavčne slovnice. Z jezikoslovnega vidika je njena osnovna značilnost prizadevanje po čim večji eksplicitnosti in razlagalnosti opisov preučevanih pojavov. Razlagalnost opisa skuša teorija doseči z razmejevanjem med tem, kar je v obravnavanem pojavu splošnojezikovnega in torej del t.i. univerzalne slovnice, ter tistimi posameznostmi, ki so značilne le za preučevani jezik. Univerzalne slovnice namreč ne pojmuje zgolj kot splošne jezikovne teorije, ki omejuje jezikovno raznolikost, temveč kot sistem eksplicitnih, izkustveno preverljivih domnev o človeku prirojeni jezikovni sposobnosti, s katerim pojasnjuje, kako jezikovno znanje pridobimo.

Eden pomembnih vidikov univerzalne slovnice v vezalno-navezovalnem pristupu je njena modularnost. Sestavlja jo več teorij in vsaka naj bi jezikovno raznolikost omejevala s splošnim načelom, kateremu se podrejajo primerki teh teorij v slovnica posameznih jezikov. Splošna načela naj bi bila tako samoumevna, da jih tradicionalne slovnice v svoje opise niso niti vključevale; domneva se, da tvorijo del prirojenega jezikovnega znanja in oživijo že ob samem stiku otroka z jezikom. Razlike med jeziki napovedujejo tem načelom pridruženi parametri, kjer je za izbor med podanimi možnostmi na nekem parametru jezikovno izkustvo odločilnega pomena. Splošna načela tako podajajo jezikoslovčeve domneve o skupnih lastnostih vseh jezikov, s parametri pa skuša predvidevati možne razlike med njimi. Splošna načela so preprosta, njihova parametrizacija in medsebojno delovanje pojasnjuje tudi bolj zapletene jezikovne zgradbe. Največ pozornosti je v vezalno-navezovalnem pristupu posvečeno ravno iskanju in prepletanju splošnih načel s pridruženimi parametri vsake od (šestih) predlaganih teorij univerzalne slovnice.

Teorija besednih zvez (Chomsky, 1970a, 1981, 1986a, 1986b; Jackendoff, 1977) opredeljuje sestavnost besednih zvez: sestavljene so iz jedra (predmetnopomenske besede ali slovnične prvine), poljubnega števila dopolnil in določil. Dopolnila so obvezna in predvidljiva iz slovarsko opredeljene vezljivosti besed, načela ostalih teorij - posebno sklonske in vezalne - pa določajo, ali se v nekem jeziku pojavljajo pred ali za dopolnili. T. i. razvijalno besednozvezno načelo (Chomsky, 1981:29; vse skladenjske razčlembe morajo upoštevati slovarske vezljivosti vstavljenih prvin) omejuje razčlembe vsakega jezikovnega izraza na katerikoli skladenjski ravnini z določilom, ki v skladenjski izpeljavi preprečuje spremeniti vezljivostne oznake jeder besednih zvez. Ni

več takih skladenjskih pravil, ki bi v slovarju dodeljena dopolnila odstranila, jim spremenila ali dodala udeležensko vlogo, jih prestavila v drugo besedno vrsto; take spremembe v inherentnih oznakah besed morajo biti označene že v slovarju. Poleg fonemskega zapisa je vsaka beseda v slovarju izčrpno opredeljena s svojimi skladenjskimi (besednovrstnimi, vezljivostnimi) in pomenskimi oznakami. Del pomena besed je tudi v dodeljevanju udeleženskih vlog: naloga udeleženske teorije je, da izdela končen spisek možnih udeleženskih vlog ter opredeli njihove pripisovalce in prejemnike (Chomsky, 1981, 1986a; Jackendoff, 1972; Williams, 1980, 1983, 1984). Splošno načelo udeleženske teorije določa, da sme in mora biti vsakemu argumentu (tj. vsaki pomenski, potencialno referencialni samostalniški prvini) v skladenjski razčlembi pripisana ena sama udeleženska vloga ter da mora pripisljiva udeleženska vloga imeti v skladenjski razčlembi enega samega prejemnika (Chomsky, 1981:36). Stavkotvorni poteki smejo prizadeti skladenjska razmerja, ne spreminjajo pa udeleženskih vlog, ki jih jedro besedne zveze pripiše svojim dopolnilom. Predstavljeni splošni načeli pomembno omejujeta pravilno oblikovane globinske zgradbe: globinska zgradba je najneposrednejši besednozvezni zapis udeleženskih razmerij. Do površinske zgradbe vodi splošno pretvorbno pravilo premeščanja, ki dovoljuje premestiti karkoli kamorkoli (prim. Chomsky, 1973, 1977a, 1977b, 1980a). Tako kot globinska je tudi površinska skladenjska zgradba abstraktna, obe smeta npr. vsebovati t.i. prazna mesta oz. neizražene prvine. V globinski zgradbi ostane skladenjsko mesto prazno, kadar nanj ni bila izbrana slovarska enota s pridruženo fonemsko obliko; v površinski zgradbi pa puščajo za seboj skladenjske položaje brez izraženih prvin (t.i. sledi) izvršeni pretvorbni premiki. Teorija sklona s sklonskim sitom (Chomsky, 1981: 49) prepozna kot pravilno oblikovane le tiste površinske zgradbe, v katerih je izraženim samostalniškim prvinam pripisan sklon, s tem pa tudi omejuje razvrstitvene možnosti izraženih in neizraženih prvin. Mnoge skladenjske poteke, med drugimi tudi pripis sklona in udeleženske vloge, omejuje vezalni odnos med pripisovalcem sklona in sklanjano prvino. Teorija vezalnosti (Chomsky, 1981, 1986a) ga opredeljuje kot formalno razmerje med sestavniki v hierarhično urejeni skladenjski zgradbi.

"a" veže "b" ("b" = polno razvita besedna zveza) kadar

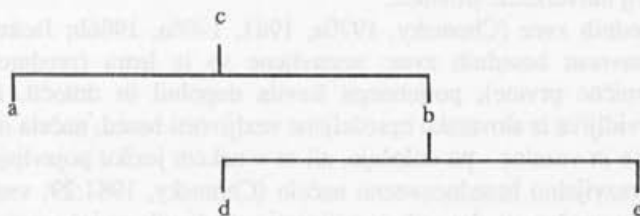
- je "a" jedro besedne zveze

- "a" p-poveljuje "b"

- je prva polno razvita besedna zveza, nadrejana "a", nadrejena tudi "b".

"a" p-poveljuje "b", kadar je najmanjši skladenjski sestavnik, ki je nadrejen "a", nadrejen tudi "b" in "b" ni vsebovan v "a"

(1)

(V (1) a in b p-poveljujeta drug drugemu, vendar le a p-poveljuje d in e. Če je a jedro besedne zveze in b njegovo dopolnilo, potem a tudi veže b.)

Osrednje vezalno razmerje je razmerje med jedrom in njegovim dopolnilom v besedni zvezi: jedro veže svoje dopolnilo (npr. glagol (Glag) predmetno samostalniško zvezo (SZ) v glagolski zvezi (GZ), predlog (Pl) SZ v predložni zvezi (PlZ)). Vezalna teorija to razmerje posplošuje tako, da kot vezalce prepoznava ne le tradicionalne glagole in predloge, temveč tudi slovnične prvine (npr. podsnop ujemalnih oznak UJEM v sestavniku PREGIB). P-poveljevalni odnos je odnos sestavniške nadrejenosti, kot ga razberemo med vozlišči standardnih skladenjskih dreves. Vezalno razmerje je osrednje tudi v teoriji navezovanja, saj sodeluje pri opredeljevanju t.i. vezalnega sestavnika, v katerem navezovalna načela napovedujejo, kako poteka navezovanje referencialno (ne)samostojnih samostalniških izrazov. Navezovalne lastnosti dele samostalniške prvine v tri skupine. V prvo sodijo t.i. imena: so referencialno samostojna in navezovalno načelo (C) to samostojnost opredeljuje z določilom, da so imena nenavezana. V drugo skupino prištevamo navezniške izraze. Njihova razlikovalna lastnost je referencialna odvisnost: v skladenjski razčlembi jim je sicer lahko pripisana udeleženska vloga in sklon, če so izraženi, toda referencialno vsebino jim določa navezovanje na ustrezno naveznico (navezovalno načelo (A)). Zadnjo skupino tvorijo zaimkovni izrazi. Imenom so podobni po tem, da se pojavljajo tudi brez naveznice, različni pa po tem, da jo lahko tudi imajo. Načelo (B) določa, kdaj morajo biti nenavezani oz. prosti. Načelo (A) upoštevajo v tej ali drugačni obliki vsi vezalno-navezovalni pristopi, preostali dve načeli sta kot samostojni načeli slovnice bolj sporni.

(A) Navezniški izraz je navezan v svojem vezalnem sestavniku.

(B) Zaimkovni izraz je prost v svojem vezalnem sestavniku.

(C) Ime je prosto.

Izraz je navezan, kadar je sooznačen z naveznico v položaju argumenta, ki mu poveljuje.

Vezalni sestavnik je tista najožja besedna zveza, v kateri se nahajajo osebek, samostalniški izraz in njegov vezalec.

Da sta dosedaj največ pozornosti pritegnili prav teoriji vezalnosti in navezovanja, je razvidno že iz poimenovanja pristopa samega. Eden od vzrokov, zakaj so navezovalne lastnosti posameznih vrst samostalniških prvin v stavku še posebej zanimive za ta pristop, je sklepanje, da ravno zmožnost govorca, da navezovalna razmerja vzpostavlja kljub temu, da pravila navezovanja nikoli niso bila eksplicitno zapisana, potrjuje domnevo o prirojenem jezikovnem znanju. Prizadevanje, da bi odkrili univerzalne lastnosti navezovanja, je tako pomemben del preverjanja domneve o prirojnih jezikovnih univerzalijah. Drugič: ker so kot navezniški opredeljeni ne le izraženi povratni in vzajemnostni zaimki, temveč tudi take neizražene prvine, kot so sledi izvršenih pretvorbenih premikov ali tiste, h katerim spodbuja besednozvezno razvijalno načelo, je formalizacija navezovalnih načel pomembna tudi pri vzpostavljanju in utemeljevanju samih skladenjskih razčlemb.

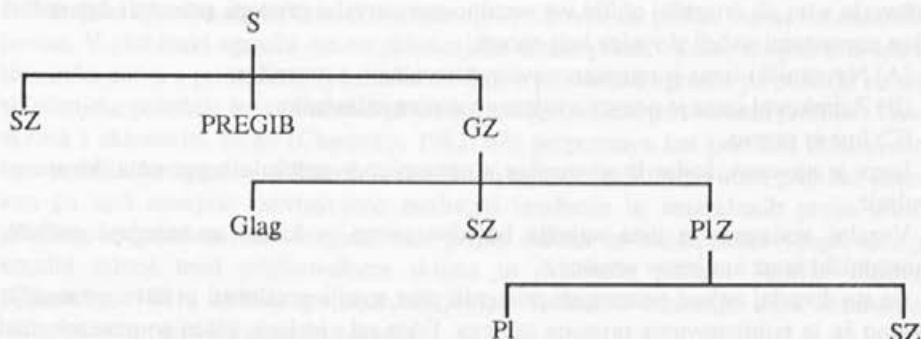
V nadaljevanju želim predstaviti nekatere rezultate protistavne obravnave povratnega navezovanja v slovenskem in angleškem stavku.¹ V preverjanju ustreznosti

¹ Razprava ne vključuje obravnave navezovalnih lastnosti vzajemnostnih izrazov, čeprav za navezovalno teorijo, ki skuša podrediti skupnemu načelu vse navezniške prvine, ni zanemarljiv podatek, da se navezovalne lastnosti povratnih in vzajemnostnih zaimkov razlikujejo (prim. npr. Lebeaux, 1983). V obravnavi slovenskega povratnega navezovanja zanemarjam manj pričakovana navezovanja, ki jih sproži stavčno poudarjanje, kakor tudi vprašanje, kako vpliva na izbor naveznice premeščanje povratnega zaimka in odločitev med naslonsko in naglasno obliko. O povratnem navezovanju v nekaterih enodelnih glagolskih stavkih prim. Bolla 1988.

čomskijanskega navezovalnega načela (A) je pozornost posvečena skladenjskim razčlembam, na katerih povratno navezovanje poteka, opredeljevanju vezalnega sestavnika ter napovedljivosti naveznice v stavku z osebno glagolsko obliko in v nedoločniškem sestavniku. Vezalno-navezovalna obravnava potrjuje trditev slovenske slovnice o k osebku usmerjenem povratnem navezovanju, vendar da bi jo obdržali v najsplošnejši obliki, mora kot navezovalno načelo skladenjske ravnine delovati na eksplicitnejših in abstraktnejših skladenjskih razčlembah.

Vezalno-navezovalna teorija ohranja formalne, t.i. konfiguralne, opredelitve skladenjskih razmerij iz zgodnejših tvorbeno-pretvorbenih modelov: v (2) je osebek SZ, neposredno podrejena vozlišču S; predmet je SZ neposredno pod vozliščem GZ; predložni predmet je SZ neposredno pod vozliščem PIZ. K taki opredelitvi osebka nedvomno spodbuja tradicionalno spoznanje o stalni stavi besed v angleškem stavku in neopustnosti osebka v njem. Iz skladenjskega drevesa (2) je razvidna tudi t.i. asimetrija med osebkom in predmetom: osebek je v nekem, točno opredeljenem smislu najprominentnejša SZ v stavku, osebko SZ p-poveljuje predmetni in predložni SZ. P-poveljevanje tako vnaša trojno hierarhijo med SZ v

(2)

(2) : osebek je prominentnejši kot predmet ali predložni predmet; predmet je v podrejenem položaju glede na osebek, toda še vedno nadrejen predložnemu predmetu; predložni predmet je na repu hierarhije, saj je podrejen obema, v skladenjskem drevesu (2) višje uvrščenima SZ. Ravno taka hierarhizacija naj bi bila odločilna pri navezovanju navezniških izrazov, trdi teorija navezovanja. Navezovalno načelo (A) zahteva, da mora biti v površinski skladenjski zgradbi vsak navezniški izraz navezan, oddaljenost naveznice pa omejuje z zahtevo, da mora biti navezniški izraz navezan v svojem vezalnem sestavniku, vendar tako, da je naveznica navezniškemu izrazu skladenjsko nadrejena, da mu p-poveljuje. Pristop napoveduje, da je v (2) osebek lahko naveznica povratnemu zaimku v predmetni ali predložni SZ, ne pa tudi obratno; da je naveznica lahko tudi predmetna SZ, vendar le povratnemu zaimku v predložni zvezi, medtem ko sama predložna zveza načeloma ne more biti naveznica povratnemu zaimku.²

² Razlikovanje med t.i. konfiguracijskimi in nekonfiguracijskimi jeziki ter posplošljivost stavčne zgradbe (2) na slovenski stavek, je podrobneje obravnavano v Bolta, M., 1988, Navezovanje povratnih zaimkov v slovenski in angleški skladnji; Poročilo o raziskovalni nalogi, PF, Maribor. V literaturi so opazni tudi predlogi, ki skušajo konfiguralno opredelitev skladenjske nadrejenosti nadomestiti s sklonskimi ali udeleženskimi razmerji. Prim. npr. Kiss 1987, Horvath 1987 in tam navedeno literaturo.

Kaj se zgodi, če postavimo povratni zaimek v osebek (3)? Slovensko govoreči ve, da takih stavkov ni, in bi nepojavljanje povratnega zaimka v osebku stavka morda skušal intuitivno razložiti s praznino v paradigmi: osebko SZ je imenovalniška, povratni zaimek imenovalniške oblike nima, zato se v osebku ne more pojaviti.

(3) *Seb- pis- pismo.

(4) *Himself writes the letter.

Zaradi okrnjenega sklonskega sistema angleškega jezika je na prvi pogled veliko manj očitno, da je odsotnost imenovalniške oblike tista, ki dela oba stavka neslovnična. Da vzrok neslovničnosti ne more biti odsotnost imenovalnika, dokazujejo stavki s povratnim zaimkom v imenovalniški SZ, v katerih je le-ta zdaj slovničen (6,7) zdaj neslovničen (5).

(5) *Svoj otrok je zašel na kriva pota.

(6) He himself wrote the letter.³

(7) On je svoj gospodar.

Kot nerazlagalno in partikularno moramo zavrniti tudi določilo, ki bi prepovedovalo rabo povratnega zaimka v položaju osebka stavka, saj je povratni zaimek npr. sprejemljiv v osebku angleškega nedoločniškega stavka (*Peter believed [himself to be infallible]*). Teorija navezovanja nudi tako posplošitev: Če v položaj osebka v (3, 4) vstavimo katerikoli izraženi navezniški izraz, sklonsko sito določa, da mora biti postavljen v sklon, načelo (A) pa ga kot referencialno nesamostojen izraz omejuje z zahtevo, da mora biti navezan. Nič v sklonski teoriji ne preprečuje povratnemu zaimku v položaju osebka pridobiti sklon, saj je v p-poveljevalnem dosegu pripisovalca imenovalniškega sklona, tj. v dosegu snopa UJEM pod vozliščem PREGIB. Vzrok neslovničnosti v (3), (4) in (5) je kršenje načela (A): povratni zaimek je nenavezan, v stavku (= vezalnem sestavniku) ni nobene, povratnemu zaimku dosegljive, skladenjsko nadrejene naveznice. Neslovničnosti povratnih zaimkov in slovničnosti osebnih zaimkov v osebku SZ v (2) ne pojasnjuje praznina v oblikoslovni paradigmi prvih, temveč referencialna (ne)odvisnost: navezniški izraz ne more biti naveznica samemu sebi, naveznica mora biti pomensko in skladenjsko ustrezna prvina.⁴

Iz povedanega sledi, da bo stavek s povratnim zaimkom v položaju nepredložnega predmeta v (2) pravilno oblikovan: vezalni sestavnik je tudi tokrat S, v njem se nahajajo povratni zaimek, vezalec povratnega zaimka (glagol) ter p-poveljevalna naveznica, tj. osebek stavka. Ker je osebko SZ edina, povratnemu zaimku nadrejena SZ, načelo (A) tudi napoveduje, da se bo povratni zaimek v položaju nepredložnega predmeta brezizjemno navezoval le na osebek svojega stavka. Osebni zaimek v položaju nepredložnega predmeta po načelu (B) ne sme biti navezan na p-poveljevalno naveznico, tako da delovanje obeh načel napoveduje dopolnjevalno razvrstitev povratnih in osebnih zaimkov.

³ V (6) smemo domnevati, da je poudarjalni povratni zaimek del imenovalniške SZ, torej tudi sam kot njeno drseče ujemalno določilo imenovalniški, primerljivo z izpostavljenimi in nato v stavku pozajmljenimi osebkovimi SZ (*Mary, she wrote that letter*).

⁴ Prim. Chomsky 1981, sito "i" v "i". Tudi v nadrednem stavku v (a) je nenavezani/neustrezno navezani povratni zaimek neslovničen, čeprav je postavljen v sklon:

(a) *Sebi se je zdelo, da je nezmotljiv.

*It seemed to himself that he is infallible.

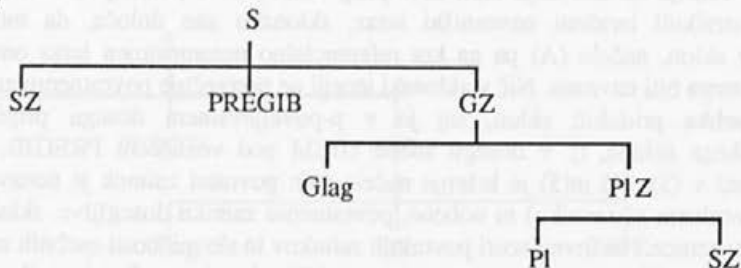
Glagol *zdeti se/seem* v (a) namreč tvori tako GZ, ki osebku ne prisodi udeleženske vloge; nadredni stavek osebek ima, vendar osebek ni argumentna, referencialna SZ z udeležensko vlogo.

- (8) Peter tudi sebi (njemu) ni privoščil počitka.
 Peter vedno vidi le sebe.
 Peter bi se ustrašil celo (samega) sebe.

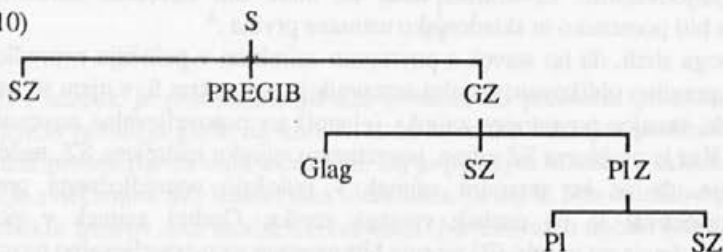
Peter allowed himself (him) no rest.

Navsezvalno načelo (A) napoveduje, da se povratni zaimsek v položaju predložnega predmeta kot edinega dopolnila glagola (9) navezuje na osebek; kadar je glagol mnogovezljiv, naj bi se povratni zaimsek v predložnem predmetu navezoval na katerokoli, njemu poveljevalno argumentno samostalniško zvezo (10, 11). Tako kot v primerih povratnega navezovanja iz položaja nepredložnega predmeta, je tudi v ((9); (2)) osebkova SZ edina, povratnemu zaimku skladenjsko nadrejena naveznica. V ((10); (13)) iz načela (A) sledi, da sme povratni zaimsek imeti naveznico ali v nepredložnem predmetu ali osebkku; v ((11); (14)) naj bi se povratni zaimsek navezoval le na osebek.

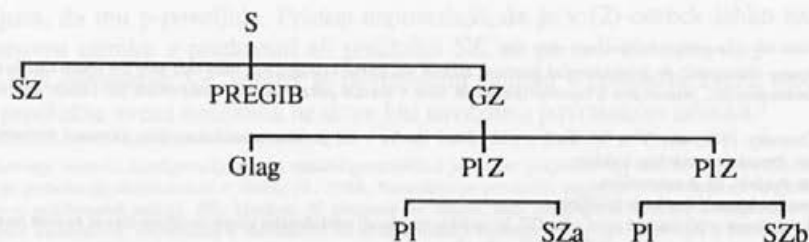
(9)

(10)

(11)

- (12) Vedno misli samo na sebe.
O sebi ni rada govorila.
Norčeval se je iz samega sebe.

He thinks only of himself.

- (13) Peter je Špeli pripovedoval o sebi.
Peter je Špeli lagal o sebi.
Peter je Špelo opozoril nase.

Peter told Špela about himself (about herself).
Peter told John about himself (ali Peter = himself ali John = himself).

- (14) Peter je s Špelo govoril o sebi.

Peter talked to Špela about himself (about herself).

Ker iz same oblike slovenskega povratnega zaimka ne moremo sklepati o njegovi številski in spolski oznaki, načelo (A) napoveduje, da bo povratno navezovanje iz predložne zveze v (13) dvoumno: z vidika poveljevanja ustrezna naveznica ni le osebkova SZ, temveč tudi nepredložni predmet. Slovenski zgledi v (13), za razliko od angleških, napovedane dvoumnosti ne potrjujejo, slovenski povratni zaimek je navezan zgolj na osebek, navezovanje na nepredložni predmet izražamo z (dvoumnim) osebnim zaimkom (*Peter je Špeli pogosto pripovedoval o njej, kakšna je bila kot otrok*). Navezani osebni zaimek krši navezovalno načelo (B), saj bi moral biti v istem vezalnem sestavniku, v katerem je povratni zaimek navezan, osebni zaimek v položaju povratnega prost, tj. ne sme se navezovati na nobeno p-poveljalno SZ. Bliže dejstvom slovenskega zaimkovnega navezovanja je trditev, da se osebni zaimek ne navezuje na tipično naveznico povratnih zaimkov, na osebkovo SZ.⁵ V zgradbi (11) izključi navezovanje povratnega zaimka iz predložne zveze na predložni predmet že omejitev o p-poveljalni naveznici, kot edina skladenjsko ustrezno nadrejena naveznica je napovedana SZ v osebkovo. Očitni kršitvi načela (A) v angleškem zgledu (14) se Chomsky (1982: 225-6, op. 37) skuša izogniti s prijemom, ki popravi skladenjski odnos med obema predložnima zvezama v p-poveljalnega tako, da priključi predlog prve predložne zveze (i.i. indirektnega predmeta) glagolu. Po priključitvi predloga glagolu postane preostala SZ (SZa v (11)) p-poveljalna naveznica povratnemu zaimku v drugi predložni zvezi (SZb v (11)).⁶

⁵ Razmišljamo lahko tudi drugače: navezane osebne zaimke upoštevamo kot navezniške izraze, ki se v skladnji podrejajo načelu (A). To je funkcionalen pristop, ki se ne zmeni za oblikoslovno razlikovanje med povratnimi in osebnimi zaimki, temveč prisoja samostalniške izraze eni ali drugi skupini po tem, ali so v skladenjski razčlenbi podrejeni načelu (A) ali (B) (Bouchard, 1983, 1985, prim. tudi Koster 1987). Vendar je tudi v tem pristopu treba povedati, da naveznica "navezniškega" osebnega zaimka ne more biti osebek stavka.

⁶ Nakazani prijem po mnenju N. Chomskega potrjuje podatek, da je glagol tesneje povezan s predlogom *to*, saj zaporedja med navezanimi predložnimi zvezami ni mogoče obmiti:

I spoke to the men about themselves.

I spoke about the men to themselves.

Prijemu oporeka Koster 1987 z dokazovanjem, da predlagani izpeljani sestavnik [Glag P] ni sestavnik.

(a) John looked at Mary and *Bill Peter. (Prim. ... and Bill at Peter.)

(b) John saw [] very often [the woman he love]/.

Tudi v položaju prislovnodoločilne predložne zveze se slovenski povratni zaimек navezuje na SZ v osebku stavka (15). V nekaterih prislovnodoločilnih zvezah, posebno krajevnih, se v angleškem stavku namesto pričakovanega povratnega pojavi navezani osebni zaimек (16).

(15) Okrog sebe je videl same neprijazne obraze.

Pred seboj so gnali ujetnike.

Dežnik nosi vedno s seboj.

(16) I kept it near me.

John_i saw a snake near him_{ij}.

Zgodnji tvorbeno-pretvorbeni pristop je to skušal pojasniti z domnevo, da se v globinski zgradbi osebni zaimек nahaja v vstavljenem stavku (Chomsky, 1965: 146-7), v katerem pretvorbeno opustimo prvino, ki se v glasovni verigi ne pojavijo: *I kept it [it be near me] → I kept it near me*. Opusti, kot je nakazani opust glagola *be* in zaimka *it*, v vezalno-navezovalnem pristopu niso več dovoljeni, v nekaterih takih primerih je upoštevan t.i. mali stavek. Toda Chomsky sam opozarja, da tudi prijem z malim stavkom ni zadovoljiva rešitev, saj ga ne moremo utemeljiti povsod tam, kjer se namesto povratnega javlja navezani osebni zaimек, posebno neprepričljivo je mali stavek zapisovati ob neprehodnih glagolih ((17); Chomsky 1981: 290-1; Koster, 1987: 342). Drugič, tudi mali stavek ni rešitev v tistih primerih, kjer bi v osebku malega stavka kot naveznico morali upoštevati neizraženo, z osebkom nadrednega stavka koreferencialno, nadzorovano prvino ZAIM: ravno tako bi namreč prihajalo do kršenja z navezovalnima načeloma (A) in (B) napovedane dopolnjevalne razvrstitve osebnih in povratnih zaimkov, le da bi bil sedaj osebni zaimек navezan na osebku malega stavka. Opozoriti je tudi, da je v teh zgradbah vzajemnostni izraz slovničen in navezan tako, kot napoveduje načelo (A): *They saw snakes near each other.*⁷

(17) John looked behind him.

John_i looked [ZAIM_i behind him_j].

Pregledani primeri povratnega navezovanja v slovenskem stavku potrjujejo navezovalno načelo (A): slovenski povratni zaimек je navezniški izraz in mora biti navezan. Pravilno napovedani kot neslovnični so stavki z nenavezanim povratnim zaimkom (5) ali stavki, v katerih je naveznica povratnega zaimka preveč oddaljena (*Peter_i je upal, da Špela_j misli nase_j). Dosedanja obravnava obenem potrjuje tudi trditev slovenskega slovničnega izročila, ki slovenskemu povratnemu navezovanju dodaja strožjo napoved (a): naveznica slovenskega povratnega zaimka je pomensko

* John looked at [] very often [the woman he loved]

Po Kosterju (a) potrjuje, da v priredno združenih stavkih sredinski opust ne more prizadeti glagola in predloga, čeprav sam glagol lahko opustimo. Ker naj bi opust prizadel le in samo sestavnike, neslovničnost dokazuje, da zveza glagola in predloga ne tvori enovitega sestavnika. V (b) sme pravilo o premeščanju zapletene SZ le-to prenestiti na konec stavka in bi torej pričakovali, da bo isto pravilo smelo prenestiti tudi novo nastalo SZ po priključitvi predloga glagolu.

⁷ Koster predlaga pojasnilo, ki ga na angleščino posplošuje iz nizozemščine. Ker naj bi v (16) in (17) povratni zaimек postal sprejemljiv, kadar je močno poudarjen, obravnava prvino - *self/selves* kot poudarjalno in v glasoslovnem delu slovnične opustljivo v položaju za nekонтраstivno poudarjenim predlogom. V (16) in (17) se tako v površinski skladenjski razčlenbi pojavijo napovedani povratni zaimki, vendar naj bi le-ti v nadaljnji izpeljavi izgubili svoj poudarjalni del.

ustrezna, tj. argumentna, referencialna SZ v osebku stavka. Kadar je naveznica neosebškova, navezniški izraz ni pričakovani povratni, temveč osebni zaimek; v vseh takih navezovanjih na neosebškove naveznice je osebni zaimek mogoče razumeti tudi kot prost. Angleški povratni zaimek se sme navezovati tudi na neosebškove, vendar zgolj p-poveljalne naveznice. Navezani osebni zaimek namesto pričakovanega povratnega se v angleškem stavku javlja v navezovanju iz nekaterih predložnih prislovnodoločilnih zvez.

Na prvi pogled je videti, da trditvi o k osebku usmerjenem povratnem navezovanju v slovenskem stavku nasprotujejo zgledi s prehodnim pomožnim glagolom. Čeprav je v (18.1) povratni zaimek napovedljivo navezan na osebek in navezovanje iz predložnega dopolnila pridevniškega povedkovega določila na dajalniško SZ izraža dvoumni osebni zaimek, se pojavijo tudi navidezno neosebškova navezovanja. Povratni zaimek v (18.2) slovensko govoreči navezuje tudi na tožilniški predmet, navezovanje na osebškovo SZ izraža tudi z osebnim zaimkom.

(18.1) Peter_i se je Špeli_j zdel preveč kritičen do sebe_i (nje_{j/k}).

(18.2) Peter_i razglaša Špelo_j za preveč popustljivo do sebe_{j/f} in svojih_{j/f} otrok (do njega_{j/k} in njegovih_{j/k} otrok).

(19) Peter_i regards Špela_j as too critical of herself_j (*himself_i).

Če vztrajamo pri skladenjski razčlembi, kot jo razodevajo skladenjski sestavniki v glasovni verigi, potem moramo predlagano slovensko dopolnitev (a) spremeniti tako, da bo kot naveznico povratnega zaimka dopuščalo tudi neosebškove SZ, vendar le v nekaterih stavčnih oblikah, obenem moramo tudi pojasniti, zakaj so ravno stavki s prehodnimi pomožnimi glagoli z vidika povratnega navezovanja videti izjemni. Vežalno-navezovalni pristop skuša za stavčne oblike v (18) utemeljiti take skladenjske razčlembе, ki bodo nepričakovana navezovanja naredila predvidljiva oz. podredljiva splošnemu načelu. Krožnosti utemeljevanja se skuša izogniti s tem, da išče od navezovalnih razmerij neodvisna potrdila abstraktnjših skladenjskih razčlemb⁸. Navezovanje povratnega zaimka bo usmerjeno k osebku tudi v (18.2), če prisojevalni odnos med tožilniško SZ in povedkovim določilom skladenjsko opredelimo kot razmerje med osebkom in povedkovim določilom.

(18.2) [SZ PREGIB [Glag [Špelo za preveč popustljivo do sebe]]]
 S GZ S*

Sedaj je vežalni sestavnik povratnega zaimka t.i. argumentni mali stavek (S*) z vsemi tremi zahtevanimi prviniami: povratnim zaimkom, vežalcem povratnega zaimka

⁸ Kežalno-navezovalna obravnava tudi drugih skladenjskih potočkov mora pokazati, ali je v literaturi dokaj sporen mali stavek res najprimestnejša rešitev (prim. Williams 1983). Ob zaenkrat nezanesljivih utemeljevanjih, ki so zasnovana na sinonimnosti stavčnih pomenov (*Peter razglaša (Špelo za neumna, da je Špela neumna)*), ali poenostavljanju vezljivostnih in družljivostnih oznak glagola v slovarju, lahko dodamo podatek, da prijem z malim stavkom pravilno napoveduje, da se sme tudi v osebku malega stavka pojaviti nepomenska, neizražena samostalniška prvina, ki v stavku z osebno glagolsko obliko uveljavlja ujemanje v "tretji" obliki.

Peter razglaša za neverjetno, da je Špela naredila šoferski izpit.
 Peter regards it as incredible that Špela passed her driving test.

ter napovedano, p-poveljevalno naveznico v osebku malega stavka⁹. Vendar se tudi z naslonitvijo na predlagani sestavnik (mali stavek) ne uspemo izogniti novemu popravku navezovalnega načela (A): v slovenskem zgledu (18.2) menim, da je povratni zaimsek neenoznačno navezan ali na osebek malega stavka ali na osebek nadrednega stavka. Angleško povratno navezovanje v (19) se od slovenskega razlikuje po tem, da ne dovoli navezovanja, ki prestopi osebek vezalnega sestavnika, tj. osebek malega stavka.

Obravnavava povratnega navezovanja v stavku z osebno glagolsko obliko uvršča slovenski povratni zaimsek med navezniške izraze, navezuje se na osebek svojega vezalnega sestavnika; angleški povratni zaimki so navezljivi tudi na predmetne SZ. Zgledi povratnega navezovanja ob prehodnih pomožnih glagolih opozarjajo še na eno razliko v navezovanju slovenskih in angleških povratnih zaimkov: angleški povratni zaimsek se ne navezuje na naveznice izven vezalnega sestavnika, ki ga oklepa prvi p-poveljevalni osebek, slovenski povratni zaimsek se lahko navezuje tudi prek osebkva svojega najožjega vezalnega sestavnika na osebek nadrednega stavka z osebno glagolsko obliko.

Če na skladenjski ravnini v nedoločniških zvezah v (19) prepoznavamo zgolj glagolsko zvezo brez osebkva, potem predlagani opis slovenskega povratnega navezovanja nepravilno napoveduje neslovničnost rabe povratnega zaimka ob nedoločniku, bodisi zaradi odsotnosti osebkva ali zaradi navezovanja na neosebkove naveznice.

(19) [Vsiljevati sebe in svojeg poglede drugim] je nevljudno.

[Vsiljevati sebe in svoje poglede drugim] bi bilo od Špele nevljudno.

Špela je Petru omogočila [uveljaviti sebe in svoje poglede v tujini]

V primeru da upoštevamo nedoločniške zveze v (19) kot glagolske zveze, potem moramo dosedanjemu opisu slovenskega povratnega navezovanja dodati določilo, ki bo dovoljevalo navezovanje na neosebkove SZ, vendar le v primerih povratnega navezovanja iz nekaterih nedoločniških zvez. Dodatek bo potreben tudi k načelu (B), saj osebni zaimsek sme biti navezan na osebek (npr. *Peter je Toneta prisilil včlaniti njega in njegove otroke v društvo*). Vezalno-navezovalni pristop zavrača sklepanje, da je zaradi neizrazljivosti ujemalnega osebkva nedoločniških povedkov v (19) take nedoločniške zveze obravnavati kot zgolj glagolske zveze in utemeljuje razčlenbo, ki jim pripiše stavčnost, (ne)izrazljivost nedoločnikovega osebkva pa predvideva s splošnimi načeli (prim. Bolta 1986).

(20) Peter je poskusil [prebrati pismo].

Peter tried [to read the letter].

Peter je Špelo [prisilil prebrati pismo].

Peter forced Špela [to read the letter].

⁹ Na kriterij pomenske samozadostnosti razstavljenih delov opira razlikovanje med prehodnimi pomožnimi glagoli in glagoli s povedkovim prilastkom J. Toporišič (1983: 106-110). Glagol *zdeti se* v (18.1) naj bi se od glagolov v (18.2) ločeval po tem, da ne postavi SZ v osebku malega stavka v sklon. V izpeljavi stavka (18.1) domnevamo, da se je izvršilo preneščanje SZ v osebku malega stavka v položaj nadrednega osebkva, tako da v površinski razčlenbi upoštevamo v osebku malega stavka z osebkom narednega stavka sooznačeno sled. Veriga [Peter ... s] je pravilno oblikovana (Rizzi, 1986 b), saj ji je pripisana ena sama udeleženska vloga ter en sam sklonski položaj, namreč položaj, ki ga veže podsnop UJEM v nadrednem stavku. Naveznica povratnemu zaimku je torej opisana veriga in ne zgolj površinski osebek.

Nevljudno je [brati tuja pisma].
It is impolite [to read other people's mail].

Peter je utegnil [spregledati opombo].
Peter seemed [to have overlooked the footnote].

Nedoločniške zveze v (19, 20) so pomensko povedki. V pristopu N. Chomskega (1986a) so kot povedki utemeljeni le, če so v prisojevalnem razmerju z osebkom, naj bo ta pomenljiv ali ne, izražen ali ne. Kadar je glagolska zveza prisojevalna in osebkku prisodi vlogo udeleženca v povedkovem dogodku, je osebkovo mesto v stavku argumentno in udeležensko: napolni ga lahko vsaka, s povedkom družljiva samostalniška prvina. Kadar povedek s tvorno glagolsko obliko v jedru ni prisojevalen v tem smislu, se v osebkku pojavi le (v slovenščini kot jeziku z opustnim osebkkom neizražena) nepomenljiva, nerefencialna zaimkova prvina. Vežalno-vezovalna teorija ne prevzema tradicionalnega razlikovanja med stavki z osebkkom in brez osebkka niti kot različic stavčnih oblik v enem jeziku niti med jeziki. Pojasnilo, zakaj mora biti osebek nedoločnika v (19, 20) neizražen, teorija izpelje iz sklonskega sita. Imenovalniški sklon je v sklonski teoriji opredeljen kot površinski sklon - o imenovalniku ne odloča udeleženska vloga sklanjane prvine - ki ga osebkovi SZ dodeli podsnop ujemalnih oznak UJEM v p-poveljevalnem PREGIBalu stavka z osebno glagolsko obliko. Nedoločniški stavek takega snopa oznak ne vsebuje, izražena SZ v osebkku nedoločniškega stavka zato ne more biti postavljena v (imenovalniški) sklon, in sklonsko sito zavrne vsako nedoločniško zgradbo v (20) z izraženim osebkkom kot neslovnično. Utemeljevalno načelo povedkov torej izsili osebkovo mesto v skladenjski razčlembi stavka, glede na povedek je osebkov položaj argumenten ali neargumenten, udeleženski ali neudeleženski. V stavku z osebno glagolsko obliko je osebek tudi prejemnik imenovalniškega sklona. V nedoločniškem stavku sme biti v osebek izbrana izražena SZ le takrat, kadar ji je mogoče pripisati sklon. Sklonsko sito kot splošnojezikovna trditev zagotavlja, da se v pravilno oblikovanih skladenjskih zapisih izražene SZ pojavljajo le v sklonskih položajih (oz. da je verigi z izraženo SZ pripisan sklon). Teorija sklona torej pojasnjuje, zakaj je osebek nedoločniških povedkov v (20) neizražen, obenem pa dopušča možnost, da imajo nedoločniški stavki tudi izražene SZ v osebkku, kadar jim je sklon mogoče pripisati.

Neizraženi osebek je "nesamostojna" samostalniška prvina, podobno kot so nesamostojni tudi povratni zaimki ali sledi¹⁰. Pri povratnem navezovanju odbere naveznico slovenski dostavek o k osebkku usmerjenem povratnem navezovanju; pri navezovanju neizražene osebkka pa se opiramo na še ne izdelano, dodatno teorijo nadzora (prim. npr. Rosenbaum 1967, Chomsky in Lasnik 1977, Chomsky 1980, Manzini 1983, Koster 1984, Williams 1980), ki med argumenti z nedoločnikom vezavnega glagola odbere nadzorovalno SZ.

Z vidika povratnega navezovanja je domneva o stavčnosti nedoločniških zvez v vežalno-vezovalni teoriji pomembna, saj se povratno navezovanje odvija na skladenjski ravnini in mora torej že skladenjski zapis vsebovati vse prvine, relevantne za

¹⁰ Vprašanje, ki se zastavlja, je, ali je prijem (načelo (A)), s katerim npr. povratni zaimek postane referencialna samostalniška prvina, posplošljiv tudi na neizraženi osebek v nedoločniških stavkih. Prim. med dr. Bouchard, 1983; Koster, 1984, 1987; Manzini, 1983.

V zapisanih skladenjskih razčlembah nedoločniških dopolnil kot stavčnih zvez pristop pravilno napoveduje, prvič, da je povratni zaimek v položaju osebka nedoločnika v (20) neslovničen, tako kot je neslovnična katerakoli druga izražena SZ. Slovničen je le angleški povratni zaimek v osebku nedoločnikov v (22), kadar ne podlega opustu. Neslovničen je tudi v osebku nadrednega stavka premeščen povratni zaimek ob dvigovalnem glagolu (20c): pretvorbena pridobljeni osebku nadrednega stavka tudi v podaljšanem sestavniku nima naveznice. Drugič, navezovanje povratnega zaimka iz neosebkovih položajev v nedoločniškem stavku se ne razlikuje od povratnega navezovanja v prostem stavku: povratni zaimek v (23) je navezan na neizraženi nedoločnikov osebku, angleškemu povratnemu zaimku pa ustrezajo tudi neosebkove poveljevalne naveznice (23b); vezalni sestavnik povratnega zaimka je nedoločniški stavek s povratnim zaimkom kot navezniškim izrazom, nedoločnikom oz. predlogom kot vezalcem navezniškega izraza ter neizraženim osebkom kot povratnemu zaimku skladenjsko nadrejena naveznica.

(23a) Peter je poskusil [SZ obriti sebe z levo roko].

Peter tried [SZ to shave himself with his left hand].

(23b) Peter je poskusil [SZ govoriti Špeli o sebi].

Peter tried [SZ to talk to Špela about himself (herself)].

(23c) Peter je utegnil [[s] obriti sebe z levo roko].

Peter seemed [[s] to have shaved himself with his left hand]].

Primerjaj tudi:

Peter je želel prepričati sebe v pravilnost svoje odločitve.

Peter je sklenil povabiti Špelo k sebi.

Peter ni hotel videti neprijaznih obrazov okrog sebe.

Da je povratni zaimek v slovenskih zgledih (23) napovedljivo navezan na osebku, trdi tudi slovenska slovnica, prikazana obravnava opozarja na posrednost takega navezovanja. Kot kažejo zgledi (24), je poudarek na posrednosti vzpostavljene korefencialnosti prek neizraženega osebka nedoločnika pomemben. Pristop namreč zmora skupnemu navezovalnemu načelu podrediti tudi povratne zaimke, ki so videti navezani na neosebkove naveznice. Ravno poskus, da povratnega zaimka iz nedoločniškega stavka ne navezujemo neposredno na naveznico v nadrednem stavku, temveč na neizraženi osebku nedoločnika, omogoča ohraniti dostavek o k osebku usmerjenem povratnem navezovanju v slovenski skladnji nespremenjen. V (24) je pravilo nadzora tisto, ki določa vsebino neizraženemu osebku nedoločnika in pravilo nadzora ni usmerjeno le k osebku; naveznica povratnemu zaimku je že interpretirani neizraženi osebku, tako da tudi v teh primerih slovenski povratni zaimek ne posega po neosebkovih naveznicah. Kadar v nadrednem stavku nadzorovalna samostalniška zveza ni izražena, razumemo referenco vseh treh prizadetih prvin - nadzorovalne samostalniške zveze v nadrednem stavku, nadzorovane samostalniške prvine v osebku nedoločnika ter nanjo navezanega povratnega zaimka - kot splošno oz. poljubno (24c) ali določljivo iz govornega položaja/sobesedila. Da referenca neizraženega osebka v (24a,b) ne more biti poljubna in torej ni poljubna niti referenca povratnega zaimka, kaže podatek, da npr. v

položaju povedkovega določila ali prilastka ne moremo rabiti prvin z oznakami, ki ne bi bile hkrati tudi oznake nadzorovalne SZ (25).

- (24a) [ZAIM videti sebe tako zapostavljenega] bi Petra jezilo.
Petru nikoli ne bo uspelo [ZAIM natočiti tudi sebi čistega vina].
Petru bi bilo težko [ZAIM obriti sebe z levo roko].
- (24b) Peter je Špelo prisilil [ZAIM braniti sebe in svoje poglede v javnosti].
- (24c) Težko je [ZAIM spregovoriti o sebi v javnosti].

It would be difficult for Peter to shave himself with his left hand.
Peter forced Špela [ZAIM to defend herself and her views in public].
It would be difficult [ZAIM to defend oneself in public].

- (25) *Petru je končno le uspelo postati pametnejša (priti domov trezna).
*Peter je Špelo prisilil priti domov trezen.

Vendar so tudi primeri navezovanj, v katerih je slovenski povratni zaimček v nedoločniškem dopolnilu tromestnega nadzorovalnega glagola navezan na osebek z nedoločnikom vezavnega glagola (prim. npr. Šuman, 1881: 279). Podobno kot v primerih povratnega navezovanja v stavkih s prehodnimi pomožnimi glagoli, je navezovanje v (26) neenoznačno, povratni zaimček ni navezljiv le na napovedni nadzorovani osebek nedoločnika, temveč ga slovensko govoreči lahko razume tudi kot navezanega na osebek nadrednega stavka. Primerljivi angleški zgledi potrjujejo, da se angleški povratni zaimček ne navezuje prek osebkov nedoločnika na osebek nedoločniku nadrejenega glagola.

- (26) Peter je Špeli ukazal manj misliti nase.
Peter je prepovedal govoriti o sebi z novinarji.
Peter Špeli ni dovolil govoriti o sebi.

Peter told Špela not to think only of herself (*himself).

Dosedanja obravnava povratnega navezovanja v nedoločniških stavkih gradi napovedljivost navezovalnih razmerij na neizraženem, nadzorovanem osebkov nedoločnika. Navezovanje na osebek stavka z osebno glagolsko obliko v (26) bi lahko npr. poskušali doseči tako, da s kakšnim prijemom (pretvorbenim pravilom ali slovarsko oznako, ki v bistvu popravlja tromestni nadzorovalni glagol v dvomestnega, prim. Burzio 1986) odpravimo stavčnost nedoločniške zveze. Vendar se mora vsak tak prijem med drugim spoprijeti tudi s podatkom, da sme biti osebni zaimček v položaju povratnega v (26) navezan na nadredni osebek, čeravno dvomestni nadzorovalni glagoli tako navezanega osebnega zaimčka ne dovoljujejo; ravno tako mora zagotoviti interpretacijo, v kateri je povratni zaimček koreferencialen s splošnim udeležencem v zgledu z neizraženo nadzorovalno SZ.¹²

¹² Problematično, vendar obvladljivo z Rizzijevim (1986a) predlogom saturacije udeleženskih vlog v slovarju, je navezovanje v stavkih z neizraženo nadzorovalno SZ v (a). Čeprav vemo, da neizraženi osebek nedoločnika ni istoveten z nadrednim osebkom in da gre za splošnega udeleženca kot vršilca nedoločnikovega dogodka, povratno navezovanje v (a) ni dvoumno.

(a) Peter je slišal praviti nepojmljive laži o sebi.

- (27a) Peter je govoril o njem z novinarji.
 (27b) Peter je poskusil govoriti o njem z novinarji.
 (27c) Peter je prepovedal govoriti o njem z novinarji.

V prvih dveh stavkih v (27) mora biti osebni zaimsek prost, tj. nekoreferencialen z osebkovo SZ, medtem ko je v (27c) tako navezan osebni zaimsek sprejemljiv. Kot slovnično bo tako referencialno povezanost vezalno -navezovalna teorija napovedala le, če osebnemu zaimku v (27c) kot vezalni sestavnik določimo nedoločniški stavek z neizraženim, od opuščene predmetne SZ nadrednega stavka nadzorovanim osebkom. Vzporedno zglede navezovalnih razmerij v stavku s prehodnim pomožnim glagolom (18.2, 28) osebni zaimsek ne sme biti navezan na osebek najožjega vezalnega sestavnika: v (27c) ni koreferencialen z neizraženim splošnim udeležencem nadrednega povedkovnega dogodka, v (28) ni koreferencialen z osebkom malega stavka, SZ *Toneta*.

- (28) Peter razglša Toneta za preveč popustljivega do njega in njegovih otrok.
 (27c) Peter je prepovedal govoriti o njem z novinarji.

Primerljivo neenoznačno navezovanje slovenskega povratnega zaimka, ki sme preskočiti osebek najožjega vezalnega sestavnika, zasledimo tudi pri preverjanju povratnega navezovanja iz samostalniških zvez.

- (29) Peter_i je sovražil [_{SZj} [Špeline]_k zgodbe o sebi_{kA}].
 Peter hated [Špela's stories about herself (*himself)].

Besednozvezna teorija opredeljuje ujemanlo določilo v predmetni SZ v (29) kot njen osebek - sledi pravilna napoved, da bo v navezovanju angleškega povratnega zaimka v položaju dopolnila osebkovo določilo preprečevalo navezovanje na naveznico izven samostalniške zveze (=izven vezalnega sestavnika), katere del je, v navezovanju slovenskega povratnega zaimka pa prispevalo k neenoznačnosti navezovalnih razmerij. V slovenskem zgledu (29) je povratni zaimsek lahko navezan ali na osebek sebi nadrejene SZ ali na osebek stavka. Če je domneva, da se sme slovenski povratni zaimsek navezovati na vsak osebek v stavku z osebno glagolsko obliko, pravilna, potem bi morale sodbe slovensko govorečih potrditi, da je navezovanje povratnega zaimka v (30) kar štiriumno, saj skladijska razčlemba stavka predlaga štiri osebke: povratni zaimsek je navezan ali na osebek samostalniške zveze, ali na osebek predlaganega malega stavka, ali na neizraženi osebek nedoločnika, ali na osebek korenskega stavka.

- (30) Peter je Toneta prisilil javno razglšati Tineta za popolnoma nekritičnega do Špelinih hvalospevov o sebi.

Primerjava tukaj samo nakazanih in samo nekaterih lastnosti navezovanja slovenskega povratnega zaimka z angleškimi uvršča slovenski povratni zaimsek med navezniške izraze. Tako kot angleški se tudi slovenski povratni zaimsek podreja splošni zahtevi navezovalne teorije, da so navezniški izrazi navezani. Kot naveznico povratnega zaimka čomskijansko navezovalno načelo določa navezniškemu izrazu skladijsko nadrejeno samostalniško prvino znotraj njegovega vezalnega sestavnika.

(a) Angleški povratni zaimki se navezujejo na katerokoli sebi p-poveljevalno prvino; slovensko povratno navezovanje sodi med tista, ki so usmerjena k osebkju. Kadar je naveznica neosebikova, v slovenščini rabimo dvoumni osebni zaimsek.

(b) Angleški povratni zaimek mora poiskati naveznico v vezalnem sestavniku, ki ga s p-poveljevalnimi odnosi oklepa najbližji osebek - angleško povratno navezovanje praviloma ne prestopi osebkav vezalnega sestavnika. Mejo slovenskemu povratnemu navezovanju pomeni osebek stavka z osebno glagolsko obliko: povratni zaimek se sme navezovati prek sebi nadrejenega osebkav samostalniške zveze, prek osebkav t.i. malega stavka ob prehodnih pomožnih glagolih, prek neizraženega osebkav nedoločniškega stavka na osebek stavka z osebno glagolsko obliko.

(c) Povratno navezovanje ni enoznačno. Angleški povratni zaimki so dvoumno navezani tako, da kot naveznica zadostuje vsaka (pomensko ustrezna) p-poveljevalna samostalniška prvina v vezalnem sestavniku. Slovenski povratni zaimek dopušča neenoznačno navezovanje na povratnemu zaimku bolj oddaljen osebek, vendar le znotraj stavka z osebno glagolsko obliko.

(č) Napovedana dopolnjevalna razvrstitev povratnih in osebnih zaimkov se v slovenskem stavku uresničuje le v navezovanju na povratnemu zaimku najbližji osebek, tj. na osebek njegovega najožjega vezalnega sestavnika. V primerih dolgega povratnega navezovanja na kak bolj oddaljen osebek, je povratni zaimek zamenljiv z osebnim, tak osebni zaimek je lahko tudi nenavezan.

LITERATURA:

- Bajec, A., R. Kolarič, M. Rupel, 1968; Slovenska slovnica; DZS, Ljubljana.
- Belletti, A., 1981; "Morphological" Passive and the Pro-Drop: the Impersonal Construction in Italian; Scuola Normale Superiore di Pisa, Pisa.
- Bennis, H., 1986, Gaps and Dummies; Foris Publications, Dordrecht.
- Bolta, M., 1986, Slovenski glagoli z nedoločniškim dopolnilom v tvorbeno-pretvorbenem pristopu; Slavistična revija 34, 4: 419-432.
- Bolta, M., 1987, Tvorbeno-pretvorbena skladnja N. Chomskega; Pedagoška fakulteta, Maribor.
- Bolta, M., 1988, Enodelni glagolski stavek v vezalno-navezovalni teoriji; Zbornik IV. konference ROJP, Portorož.
- Bouchard, D., 1983, On The Content of Empty Categories; Foris Publications, Dordrecht.
- Bouchard, D., The Binding Theory and the Notion of Accessible Subject; Linguistic Inquiry 16, 1:117-133.
- Borer, H., 1986, I-Subjects; Linguistic Inquiry 17, 3:375-416.
- Brame, M.K., 1979, Essays Toward Realistic Syntax; Noit Amrofer Publishing Company, Seattle, Washington.
- Bresnan, J.W., 1982, Control and Complementation; Linguistic Inquiry 13, 3:343-434.
- Breznik, A., 1934, Slovenska slovnica za srednje šole, Celje
- Browne, E.W., 1968; Srpskohrvatske enklitike i teorija transformacione gramatike; Zbornik za filologiju i lingvistiku XI: 25-29, Novi Sad.
- Burzio, L., 1986, Italian Syntax: A Government - Binding Approach; D. Reidel Publishing Company, Dordrecht.
- Chomsky, N., 1957, Syntactic Structures; Mouton, The Hague.
- Chomsky, N., 1965, Aspects of the Theory of Syntax; The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Chomsky, N., 1970a, Remarks on Nominalization; v Readings in English Transformational Grammar; R.A. Jacobs, P.S. Rosenbaum (urednika); Ginn and Company, Waltham, Massachusetts.
- Chomsky, N., 1970b, Deep Structure, Surface Structure, and Semantic Interpretation; ponatis v Semantics: An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology (1971); D.D. Steinberg, L.A. Jakobovits (urednika); Cambridge University Press, London.
- Chomsky, N., 1973, Conditions on Transformations; v A Festschrift for Morris Halle; S.R. Anderson, P. Kiparsky (urednika); Holt, Rinehart and Winston, New York.
- Chomsky, N., H. Lasnik, 1977a, Filters and Control; Linguistic Inquiry 8, 3: 425-504.
- Chomsky, N., 1977b, Essays on Form and Interpretation; American Elsevier Publishing Company, Inc., New York.

- Chomsky, N., 1980a, *Rules and Representations*; Columbia University Press, New York.
- Chomsky, N., 1980b, *On Binding*; *Linguistic Inquiry* 11, 1:1-46.
- Chomsky, N., 1981, *Lectures on Government and Binding*; Foris, Dordrecht.
- Chomsky, N., 1982, *Some Concepts and Consequences of the Theory of Government and Binding*; the MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Chomsky, N., 1986a, *Knowledge of Language: Its Nature, Origin and Use*; Praeger, New York.
- Chomsky, N., 1986b, *Barriers*; The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Kunst-Gnamuš, O., 1979, *Vloga jezika v spoznavnem razvoju šolskega otroka*; Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani.
- Kunst-Gnamuš, O., 1981, *Pomenska sestava povedi*; Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani.
- Grošelj, M., 1950, *Abundantni reflektivni zaimek in medij*; *Slavistična revija*, 414-418.
- Hoekstra, T., 1984, *Transitivity: Grammatical Relations in Government-Binding Theory*; Foris Publications, Dordrechts.
- Horvath, J., 1987, *On Models with a VP-less Phrase Structure and Two (A)symmetry Phenomena*; v *Approaches to Hungarian 2, Theories and Analyses*; I. Kenesei (urednik), Budapest.
- Huang, J.C.T., 1983, *A note on the Binding Theory*; *Linguistic Inquiry* 14, 395-420.
- Jackendoff, R., 1972, *Semantic Interpretation in Generative Grammar*; The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Jackendoff, R., 1977, *X-Syntax: A Study of Phrase Structure*; The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Kiss, K. E., 1987, *Is the VP Universal?*; A *Approaches to Hungarian 2, Theories and Analyses*; I. Kenesei (urednik), Budapest.
- Koster, J., 1978, *Conditions, Empty Nodes and Markedness*; *Linguistic Inquiry* 9, 4: 551-593.
- Koster, J., 1984, *On Binding and Control*; *Linguistic Inquiry* 15, 3: 417-549.
- Koster, J., 1987, *Domains and Dynasties: The Radical Autonomy of Syntax*; Foris Publications, Dordrecht.
- Lebeaux, D., 1983, *A Distributional Difference between Reciprocals and Reflexives*; *Linguistic Inquiry* 14, 4:723-730.
- Manzini, R.M., 1983, *On Control and Control Theory*; *Linguistic Inquiry* 14, 3: 421-446.
- Orešnik, J., 1967, *Vabilo k preučevanju transformacijske generativne slovnice*; *Jezik in slovstvo* XII, 3:83-86.
- Orešnik, J., 1966-68, *On N. Chomsky's Strict Subcategorization of Verbs*; *Linguistica* VIII, 1:83-103, Ljubljana
- Orešnik, J., 1970a, *O aksiomatski teoriji naravnih jezikov*; poročilo P-260, Institut Jožef Stefan, Ljubljana.
- Orešnik, J., 1970b, *Horace G. Lunt, Attempt at a Generative Description of the Slovene Verb*, Wiesbaden, 1966; *Linguistica* X, 1:121-129, Ljubljana.
- Orešnik, J., 1972, *Formalizacija semantičnih definicij najmanjših jezikovnih enot s pomenom*; *Formalizacija stavčnih pomenov*; T.i. "presupozicije" v semantiki naravnih jezikov; O t.i. transformacijskem ciklu v sintaksi angleškega jezika; v *Problemi semantike, sintakse in obravnave tekstov*; A.P. Železnikar, V. Rajkovič (urednika); Institut Jožef Stefan, Univerza v Ljubljani.
- Orešnik, J., 1985, *O naslonskem nizu v knjižni sloveščini*; *Jezik in slovstvo*, 213-215.
- Orešnik, J., D.M. Perlmutter, 1972, *Razlaganje sintaktičnih posebnosti*; poročilo P-282, Institut Jožef Stefan, Ljubljana.
- Rizzi, L., 1986a, *Null Objects in Italian and the Theory of Pro*; *Linguistic Inquiry* 17, 3:501-555.
- Rizzi, L., 1986b, *On Chain Formation*; v *Syntax and Semantics* 19, 65-96, Academic Press Inc. New York.
- Ružička, R., 1973, *Reflexive Versus Nonreflexive Pronominalization in Modern Russian and Other Slavic Languages*; v *Generative Grammar in Europe*; F. Kiefer, N. Ruwet (urednika); D. Reidel Publishing Company, Dordrecht.
- Sket, J., 1911, *Janežičeva Slovenska slovnica za srednje šole*; Družba sv. Mohorja, Celovec.
- Škerlj, S., 1937, *Bezlične povratne rečenice sa aktivnom konstrukcijom*; *Beličev zbornik*, 417-429.
- Šuman, J., 1881, *Slovenska slovnica po Miklošičevi primerjalni*; Matica slovenska, Ljubljana.
- Tomšič, F., 1939, *Refleksivni glagoli v slovenščini*; *Slovenski jezik*, 155-169.
- Toporišič, J., 1976, *Slovenska slovnica*; Založba Obzorja, Maribor.
- Toporišič, J., 1982, *Nova slovenska skladnja*; DZS, Ljubljana.
- Williams, E.S., 1980, *Predication*; *Linguistic Inquiry* 11, 1:203-238.
- Williams, E.S., 1983, *Against Small Clauses*; *Linguistic Inquiry* 14, 2: 287-308.
- Williams, E.S., 1984, *Grammatical Relations*; *Linguistic Inquiry* 15, 4:639-673.